

Eumedion-symposium 2022 - korte inleiding op thematiek – Lars Dijkstra

Hartelijk welkom aan alle aanwezigen hier in deze mooie omgeving en thuis of op kantoor. Met ruim 200 deelnemers wederom een mooie opkomst.

Daaraan zal het thema ongetwijfeld hebben bijgedragen, een actueel vraagstuk:

Engagement of exit? Dilemma's van maatschappelijk verantwoord ondernemen én beleggen.

De afgelopen jaren is de druk op ondernemingen toegenomen om zich als verantwoordelijke *corporate citizens* te gedragen. Dat gaat verder dan fatsoenlijk belasting betalen en het redelijk belonen van bestuurders. Ondernemingen worden ook geacht bij te dragen aan de oplossing van grote maatschappelijke vraagstukken en transities. Dan gaat het bijvoorbeeld om het tegengaan van klimaatverandering, het beschermen van het milieu, biodiversiteit en mensenrechten. Ook wordt van *zeker grote* ondernemingen meer en meer verwacht dat zij zich in het openbaar uitspreken over maatschappelijke kwesties. Is het niet dat de buitenwereld hierom vraagt, dan zijn het wel de eigen werknemers. Waar staat de onderneming in het maatschappelijk debat over grensoverschrijdend gedrag, over rechten van minderheden, over de verspreiding van *fake news* en over de oorlog in Oekraïne?

Alleen al het Financieele Dagblad van afgelopen week staat bol van dit debat. Zo concluderen de Verenigde Naties in haar jaarlijkse klimaatrapport over de voortgang van de Parijs-doelstellingen, 'dat banken, pensioenfondsen en verzekeraars het wereldwijde financiële systeem waarin zij werken radicaal moeten veranderen om ernstige opwarming van de aarde te voorkomen'. De sector belemmert verduurzaming. In dezelfde krant ontspint zich naar aanleiding van een betoog van een McKinsey consultant een hele discussie op de opiniepagina of bedrijven wel of niet op aarde zijn om het goede te doen? In juli van dit jaar stelde Cees 't Hart, CEO van Carlsberg, in een boeiend interview in dezelfde krant dat nu door de samenleving meer van bedrijven wordt gevraagd dan de politiek aan eisen stelt. Het lijkt er volgens hem op dat mede door de Oekraïne-oorlog "de spelregels van het schaakspel" momenteel worden herschreven. "Als dit de nieuwe realiteit is dan moeten we onszelf voortaan nog breder rekenschap geven van de landen waarin wij actief zijn", zo zei hij in dat interview. Tegelijkertijd bieden ondernemingen niet alleen banen, maar zijn ook een opleidingsplek voor lokaal management en hebben meestal een heel ecosysteem van toeleveranciers en klanten. Je wilt die mensen en je eigen medewerkers in die landen niet zomaar in de steek laten.

Het interview laat goed zien dat je met maatschappelijk verantwoord ondernemen niet iedereen tevreden stelt. Er zijn veel dilemma's. Keuzes hierin moet je goed motiveren. De

zorgplicht die een onderneming heeft jegens haar eigen werknemers, aandeelhouders, kredietverschaffers en de regio's waarin je activiteiten ontplooit kan botsen met de maatschappelijke poortwachtersfunctie die in toenemende mate van grote ondernemingen wordt verwacht. Zij moeten zorgen voor ethisch en fatsoenlijk zaken doen in hun hele waardeketen. Dat er geen mensenrechtenschendingen plaatsvinden en het milieu wordt gespaard. Of zoals Feike Sijbesma het recentelijk formuleerde: 'Ik stel als boardmember slechts twee vragen; Is our business long term sustainable? En 2: 'Do we contribute? Dragen we bij aan de fundamentele transitie waar de wereld voor staat?

Ik ben blij dat we vanmiddag Roger Dassen van ASML en Harold van den Broek van Heineken in ons midden hebben die hier vanuit eigen ervaring meer over kunnen en zullen vertellen.

De door mij geschetste ontwikkelingen zie je daarnaast ook bij de institutionele beleggers, de deelnemers van Eumedion. Ook van ons wordt verwacht dat wij bijdragen aan de oplossing van de grote maatschappelijke problemen. En dat wij ons in het openbaar uitspreken over maatschappelijke kwesties. En ook hier is sprake van een wisselwerking tussen de druk van je eigen werknemers, klanten en deelnemers en de buitenwereld, zoals *social media* en NGO's.

Zo houden wij ook als Eumedion onze missie en strategie op dit moment opnieuw tegen het licht en scherpen deze verder aan. Wij zien het als onze missie:

'To promote good corporate governance and sustainability policies and practices at Dutch listed companies, and to facilitate engaged and responsible share-ownership by Eumedion members. This contributes to sustainable long-term value creation by these companies as well as to minimising negative and maximising positive impact for their stakeholders, including the environment and society'.

Als institutionele belegger wil je een betrouwbare, stabiele, langetermijnpartner van ondernemingen zijn. Maar wat doe je als je eigen werknemers en de achterban willen dat je veel sneller bijdraagt aan het vergroenen en het fatsoeneren van bedrijven? Blijf je dan die partner van de ondernemingen die op die terreinen nog achterlopen? Ga je dan via dialoog en gebruikmaking van aandeelhoudersrechten de ondernemingen aanjagen om de strategie en het beleid versneld aan te passen? Of trek je je terug uit die bedrijven om het dan vrijgekomen kapitaal in nu al groene en fatsoenlijke bedrijven te stoppen? En wat doe je als grote belegger als de maatschappelijke opvattingen over 'groen' en 'fatsoenlijk' verschuiven?

De Europese politiek vindt aardgas en nucleaire energie bijvoorbeeld nu wel weer groen. En de Minister van Defensie heeft recentelijk pensioenfondsen opgeroepen om meer te beleggen in de wapenindustrie. Vanmiddag praten prof. Mathijs van Dijk en pensioenfondsbestuurders Joanne Kellermann en Marcel Andringa ons bij over de dilemma's van maatschappelijk verantwoord beleggen en de keus voor dialoog en – uiteindelijk – exit.

En de wetgever, vooral de Europese, zit op deze onderwerpen ook niet stil. Na de Taxonomy, SFDR en MIFID wordt nu in Brussel onderhandeld over de zogenoemde Corporate Sustainability Due Diligence Directive. Die richtlijn verplicht grote ondernemingen en beleggers om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en maatschappelijk verantwoord te beleggen. Loyens & Loeff-advocaat Mijke Sinninghe Damsté praat ons vanmiddag bij over de inhoud en de impact van dat richtlijnvoorstel.

Al met al genoeg *food for thought*. Voor mij persoonlijk is de kernvraag de volgende: als mijn kinderen over een jaar of twintig met hun kinderen voor onze familiefoto staan, wat antwoorden mijn kinderen dan op hun vraag: 'droeg opa bij aan het probleem of droeg hij bij aan de oplossing'?

Ik ben benieuwd wat onze gastsprekers over de thematiek te zeggen hebben. Ik wens u hier in de zaal, op kantoor of thuis een heel prettige en leerzame middag toe.